

כסא מלכות אלהים

שניהם יחדו, שכל אחד כלל בעצמו גם את מדתו של חברו, וזוהי עיקר עבודת האדם, שמי שנולד בתכונת יראה ישלים עצמו גם במדות התלויות באהבה, ומי שנולד בתכונת אהבה ישלים עצמו גם במצות התלויות ביראה.

ט"ז
בפניו

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (כה יט)

השאלה ידועה, אם הפסוק בא למנות את התולדות של יצחק, היה לו לומר יעקב ועשו ואיך נמשך לזה אברהם הוליד את יצחק.

זהו שאומר הפסוק, ואלה תולדות יצחק בן אברהם, המעשים טובים של יצחק [עיקר]

ובאה לפרש בדרך רמז על פי מה

שצמרו ספרי המוסר הק' שעיקר עבודת ה' היא דחילו ורחימו, ועיקר עבודת היראה היא כשמירת מצות לא תעשה, ועיקר עבודת האהבה היא בקיום מצות עשה, אך בכל זאת צריכה היראה להיות כלולה מאהבה והאהבה מיראה. דהיינו, במצוות לא תעשה צריכה להיות ג"כ בחינת אהבה, שלא יקיים אותן בעצבות וכבודות, אלא ישמח ויתענג שבאה לידו הזדמנות שאפשר לו להראות שהוא עבד נאמן לאדון הכל ית"ש ואינו עובר על פקודיו, וכן בקיום מצות עשה צריכה להיות בחינת יראה, שיוהר מפניה ומחשבה זרה, ותהיינה נקיות מכל סיג ופגם.

תולדותיהם של צדיקים מעשיהם הטובים) היו שהשלים עצמו בבחינת האהבה של אאע"ה.

והפסוק ממשיך שלא זו בלבד היתה תולדתו של יצחק, אלא גם זאת היתה תולדתו, אברהם הוליד את יצחק, והכונה על פי מה שידוע מספרי מוסר הק' שיש יראה תתאה ויש יראה עילאה, יראה תתאה היא ראשית חכמה, ואי אפשר להכנס לשערי קדושה בלי יראה, וע"י יראה זו אם יעזרהו ה' יבא לבחינת אהבה, ועל ידה יתעלה לבא לבחינת יראה עילאה, בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכולהו עלמין.

זהו שאומר הפסוק, לא זו בלבד היו תולדות יצחק מה שהיה בן אברהם, אלא גם זאת שאברהם הוליד את יצחק, שע"י מדתו של אברהם, ע"י אהבה, בא לבחינת יצחק, ליראה עילאה. (ערוגת הבושם)

והנה ידוע שאברהם הוא בחינת אהבה כמו שנאמר (תהלים קה ו) זרע אברהם אוהבו, כי מדתו של אאע"ה היתה לעבוד את ה' באהבה רבה, ומדתו של יצחק היא בחינת יראה, כמו שנאמר (בראשית לא מב) לולי אלקי אבי אברהם ופחד יצחק, וכבר ביארתי לעיל בפרשת העקדה מה שנאמר (שם כב ו) וילכו

פרשת תולדות

ורכבות, וכן אצל יעקב האריך הרמב"ם בסיפור היותו יושב בישיבה ומרביץ תורה וזהו הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוים אחריהם ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה' עיי"ש, אבל אצל יצחק כמעט ולא כתב הרמב"ם כלום, וז"ל: וישב יצחק מלמד ומזהיר ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד וכו', הרי שבהשוואה לאברהם ויעקב היו פעולותיו של יצחק מצומצמות בהחלט, דהשפעת שאר האבות נבעה מהם לעולם כולו וזכו להעמיד תלמידים רבים, ואילו יצחק — הגם שהיתה לו ישיבה בשביל להעביר את המסורה מאברהם אביו, אבל היה לו רק תלמיד אחד — יעקב, וקנראה מסיפורי התורה ומלשון הרמב"ם לא זכה להעמיד תלמידים רבים כאברהם ויעקב. ענין זה טעון ביאור.

כ"ה, י"ט. ואלה תולדות יצחק בן אברהם וגו'.

הנה אע"פ שכל פרשת תולדות סוכבת בעיקרה על תולדות חייו של יצחק, מכל מקום אם נעיין נראה שביחס לשאר האבות קיצרה התורה בספור חיי יצחק, כי בעוד סיפור חייו של אברהם ממלא חלק גדול משלש פרשיות בתורה ומאריכה התורה בכל פרט מעבודת אברהם עם הבריות וסיפור כל הקורות אתו, וכן אצל יעקב מאריכה התורה בחלק השני של ספר בראשית בסיפור כל מה שאירע לו, ואילו בסיפור קורות חייו של יצחק, שחי יותר שנים מאברהם ויעקב, עד אחר מכירתו של יוסף, מקצרת התורה ומוסרת לנו רק פרטים מועטים.

2
נ"ח
7:28

גם אם נעיין בלשון הרמב"ם [פ"א מעבודת כוכבים הל"ג] נראה שהאריך מאד בחיבור כל הפעולות שעשה אברהם, איך שהלך מעיר לעיר ומממלכה לממלכה והיה הורא בשם ה' עד שנתמכרו אליו אלפים

ונראה שהשינוי במדת ההשפעה של האבות תלוי באופן שבו הם השפיעו על תלמידיהם, כל אחד מהם ידענו לו דרך

(1)

3) pe

חסד, מכל מקום יש גם בזה כח משיכה אל הציבור, כי אפילו קטן שבקטנים יודע להבחין בין אמת לשקר ומתפעל ממדת האמת הצרופה עמה הוא נפגש, ולכן גם יעקב אבינו הצליח לכנס סביבו עם רב שלמד ממנו איך לעבוד את ה'.

אבל שונה מזה היתה מדתו של יצחק אבינו. דרכו בעבודת ה' היתה מיוסדת על מדת הדין והמשפט, כלומר מטרת האדם עלי אדמות היא לחיות כל שלבי חייו בתוך הגבולות המדויקים של רצון ה' בלי לסטות מזה כלל, ואין שום מקום לפשרות בזה. התנהגות מעין זה מתפרסמת ומתחבבת רק אצל אלו המוכנים למשמעת חמורה וקפדנית ולהקרבה עצמית, שאמנם זכה יצחק אליה עד שבשעת העקדה מסר את נפשו ברצון ובשמחה כדי לקיים את רצון ה'. אין זה מפתיע, איפוא, שדרכו של יצחק לא היתה קוסמת ומושכת ורק מעטים הצטרפו אליה. רק תלמיד מובהק אחד היה לו, יעקב איש חם יושב אהלים, והוא זה שהמשיך את מסורת אברהם בדרכו הוא.

ואמנם כל זה אינו אלא בתקופת האכות עצמם [ועיין להלן [כ"ו כ"ח] שביארתי שבודאי השפיע יצחק גם על בני דורו, אבל כשביל עתידו של עם ישראל וביסוסו כעם *הנבחר, לא היתה השפעתו של יצחק פחותה יותר מהשפעתם של אברהם ויעקב. כל אחד מהאכות השריש והנציח את מדתו בטבעו של עם ישראל, ואכן, אפילו מדתו של יצחק, הקרבה עצמית ומסירות נפש על

קידוש השם, נשתרשה בטבע היהודי, ומאז ועד עתה מדה זו היא שנתנה את הכח והאומץ לכלל ישראל למסור את נפשם על קידוש שמו המיוחד, ודו"ק היטב בכל זה.

משלו בהפצת האמונה בה' בעולם, אברהם דגל במדת החסד, יצחק במדת הגבורה, ויעקב במדת האמת. ונבאר:

רגילים אנחנו לחשוב על אברהם אבינו כמי שפתח את ביתו לאורחים וחילק את לחמו עמם, ואז, כשהודו לו, הורה להם איך להודות לה'. ואמנם אף שזה אמת, מכל מקום אין הדברים כפשוטם. כל עבודת אברהם בעולם היתה מיוסדת על התפעלותו, העצומה והכרתו העמוקה מהשפעת החסד הבלתי פוסקת שבה ברא השי"ת את עולמו. מעשי החסד שעשה אברהם עם הבריות סימלו את מעשי החסד של הקב"ה עם בריותיו. כשאורחיו רצו להודות לו, כלומר כשהם התפעלו מטבעו הרחום ומפעולות החסד שלו, הסביר להם אברהם שכל מעשיו אינם אלא אופן בעבודת השי"ת, שכיון שהוא יתברך הוא יסוד ומהות החסד כמו כן עבודתו צריכה להיות באופן החסד - בבחינת מה הוא רחום אף אתה רחום, ולכן המדרגה הראשונה היא להודות לה'. זה היה מהלכו של אברהם בקירוב הבריות לעבודתו יתברך. ובאמת אורח חיים המיוסד על אדני החסד והרחמנות הוא מאד קוסם ונעים, כל אחד לפי טבעו נמשך לזה ורוצה להיות חלק מזה, ולכן הצטרפו אליו עשרות אלפי אוהדים ומעריצים.²

כמו כן יעקב ביסס את עבודתו לה' על לימוד התורה וכחיפוש מדת האמת לאמיתה, תתן אמת ליעקב. ואף שלכאורה זה אינו קוסם כדת ואורח חיים המיוסד על גמילות

27) יקראו לך יצחק

ויתרוצו הבנים בקרבה (כה, כב).

מדוע - שאל הגאון רבי משה סופר, בעל ה"חתם סופר" - כאשר עברה רבקה על פני בית המדרש בקש יעקב לצאת? והרי לימדו אותנו חז"ל בגמרא מסכת נדה (דף ל), כי בשעה שהתינוק נמצא במעי אמו, בא מלאך ומלמד אותו את כל התורה כולה! וכי יעקב חשב שבבית המדרש ילמד יותר מאשר מפי המלאך?

התשובה היא - השיב ה"חתם סופר" - יעקב אבינו, אמנם למד תורה מפי המלאך, אולם לימוד זה היה במחיצת עשו הרשע... משום כך העדיף יעקב את הלימוד בבית המדרש על פני הלימוד מפי המלאך! מדברי ה"חתם סופר" האלה אנו למדים - אמר ה"חפץ חיים" - כמה עלינו להתרחק מחבר רע...

2)

גוי חי את הרגע והיהודי חי את העתיד

וַיֹּאמֶר עֵשׂוּ הִנֵּה אֲנִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה זֶה לִּי בְּכֹרְהָ.

וכה, לב

צריך ביאור, לשם מה התורה מספרת לנו את טיעוניו של אותו רשע ואת זלזולו בבכורה, ולא הוצרך לנו אלא לדעת שמכר ליעקב את הבכורה.

ונראה לבאר, שהנה יסוד החילוק בין גוי ליהודי, הוא שהגוי מבחין רק בהווה, אבל כל דבר שאינו בהווה אין זה מעניין אותו כלל, וכמו שנאמר (ישעיהו כב, יג): "אכול ושתה כי מחר נמות", אמנם היהודי עיקר מגמתו הוא העתיד ולא ההווה.

ולכמו שנאמר בספרי חסידות על הכתוב: "ושמתי פדות בין עמי ובין עמך – למחר", שהחילוק בין עם ישראל למצרים הוא "למחר", פרעה עיקרו בהווה, ואם עתה נוח לו הוא רגוע, ואם עתה קשה לו הוא כועס, כיון שלעולם ההסתכלות של גוי היא על הרגע הנוכחי בלבד, ולא איכפת לו עונשי עולם הבא והעתיד שלו. אמנם היהודי עיקרו העתיד, כיון שיודע שכל חייו הם בגדר פרוזדור לעולם הבא, וגם אם עתה לא נוח לו, כיון שיודע שמחר יוטב לו הרי הוא רגוע, וכן להיפך אם עתה טוב לו אבל יודע הוא שמחר יורע לו הרי הוא חרד מעתה.

הנה מסופר בגמרא (גיטין נו ע"א) שכאשר נירון קיסר נשלח להחריב את ירושלים, הוא אמר לתינוק: פסוק לי פסוקיך, אמר לו התינוק: ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל, אמר נירון קיסר: הקב"ה רוצה להחריב את ביתו אבל הוא מקנח את ידיו בי שאני אחריב ואיענש, מיד הוא ברח והלך להתגייר ויצא ממנו רבי מאיר.

ממעשה זה למדנו שכאשר הגוי חושב על העתיד הרי הוא מיד מתגייר, כיון שיודע הוא שבעתיד תבוא הנקמה, והנהגת הגוי הקבועה היא הסתכלות על ההווה בלבד.

זהו שאמרה תורה כאן מהו החילוק בין גוי לישראל, שעשיו אמר "הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה", כלומר, כרגע אני הולך למות, ומוכרח אני שתאכילני, ואילו הבכורה היא ענין עתידי, אמר עשיו את יסוד החיים הגויים, "חיה את הרגע", כיון שבהווה אני מעוניין באוכל, אני מבכר את האוכל על פני הבכורה שכל המשמעות שלה היא עתידית בלבד.

וכמו שביאר הרמב"ן (כה, לד): "וזו סיבת ביזוי הבכורה, כי אין חפץ

בכסילים רק שיאכלו וישתו ויעשו חפצם בעתם, ולא יחוו ליום מחר."

עשיו לא הבין כלל את משמעות לקיחת הבכורה, רק כאשר ראה שיעקב קיבל את הברכות, אז הוא פתאום ראה את המשמעות המעשית של הבכורה, ואז הוא צרח בבכי: "ויעקבני זה פעמיים את בכורתי לקח", רק אז כאשר בהווה כבר היתה משמעות לברכות, התחיל עשיו להבין את המשמעות של המכירה שלו. גוי מבין רק את

הנהגת הגוי הקבועה היא הסתכלות על ההווה בלבד.

בוזי בן בוזי

מדוע הדגישה התורה שעשו ביזה את הבכורה?

מה הקשר בין מכירת הבכורה לגזירת המן?

6
כ"ג
313

”וימכרו את בכורתו ליעקב... ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה”
(בראשית כה, לג-לד)

זהו הטעם שכתבה התורה: ”וימכרו את בכורתו ליעקב... ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה”, שכן לא זו בלבד שעשו ביזה את הבכורה בעצם מכירתה, אלא במקום להכיר ולהודות בטעותו, אף המשיך וביזה אותה לאחר מכן, וכל זאת כדי להצדיק את מכירתה. זה גם הטעם לחומרתה הגדולה של עבירה זו, שלא די שעשו נהג בבכורתו מנהג בזיון, אלא אף לא התחרט על מעשיו, והוסיף לבזותה.

זהו הקשר בין מחשבתו של המן, למעשהו של אבי אביו - עשו. כשם שעשו, בשביל שלא יתבזה במעשה מכירת

הבכורה, הלך וביזה אותה, אף המן, אשר רצה להרוג את מרדכי בגלל שמרדכי ביזהו ולא כיבדו, ביקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, ולהוכיח שאין חיייהם שווים, ועל ידי זה להצדיק את הריגתו את מרדכי, שלא תהיה בזה שום עולה³.

מכאן עלינו ללמוד, כיצד צריך אדם לנהוג כאשר אין מכבדים אותו כפי שהוא חושב שהיה ראוי להיות. במקום לבזות אחרים כדי לנסות ולהשיג כבוד מדומה, עליו לנהוג בענוה, ולהתבונן ולבחון את עצמו, כדי שידע מהן הסיבות שהביאוהו לכך, ולשפר את מעשיו כדי שיהיה ראוי לכבוד אמיתי.

יש להבין, מדוע כתבה התורה: ”ויבז עשו את הבכורה”, האם לא ברור הדבר שבמכירתו את הבכורה בעבור נזיד עדשים, ביזה אותה עשו בתכלית הבזיון? מדוע אם כן היתה התורה צריכה להדגיש זאת?

וביותר קשה, הרי מבואר בחז”ל (ביב טו ע”ב) שבאותו היום בו מכר עשו את הבכורה, עבר עשו חמש עבירות: בא על נערה מאורסה, הרג את הנפש, כפר בעיקר, כפר בתחיית המתים, וביזה את הבכורה. אם כן, יש להבין מדוע הזכירה התורה דוק את ענין בזיוי הבכורה, ולא את שאר העבירות, הלא לכאורה חטא זה הוא הקל מבין כל העבירות אותן עבר?

ויבז בעיניו

כדי לבאר ענין זה, יש להקדים את דברי חז”ל (אסתר רבה פ”ז אות ט) על הכתוב במגילת אסתר (ג, ט): ”ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו” - ”בוזי בן בוזי, להלן כתיב ויבז עשו את הבכורה, וכאן כתיב ויבז בעיניו...”. מבואר מדברי המדרש, שהשורש והיסוד למחשבת המן להשמיד את עם ישראל, הוא הבזיון שביזה עשו את הבכורה, והמן שהיה מורעו, הלך בדרכו, ולפיכך ביקש להשמיד את כל היהודים. ויש לבאר את הקשר בין הדברים.

וְרָאָה לומר, שבזיויו של עשו את הבכורה, לא היה הסיבה למכירתה, שכיון שלא היתה חשובה בעיניו, נקל היה לו למוכרה, אלא להיפך - מכירתו של עשו את הבכורה הביאה אותו לבזותה מכאן ואילך², שאחר שנהג עשו בבכורה מנהג בזיון, ומכרה בגלל תאוותו, רצה להצדיק את מעשיו, ולפיכך ביזה אותה ואמר שאכן ראוי היה למוכרה.

4

עלי קללתך בני. — הענין שרבה נטלה על עצמה את כל האחריות הזאת, ובאמת היתה נכוחה טענתו של יעקב, אולי ימושני אבי והבאתי עלי קללה, וכיצד מצאה עון בנפשה להעמיד את יעקב בסכנה כזו, ושמה באמת יסיר יצחק בערמה, ותבואהו קללה תחת ברכה, וראיתי בשם הידושי הרי"מ ז"ל שכוונת רבה היתה לבטל את כל הכח של עשו ולהוציא מידו כל זכות על הברכות. והנה היה לעשו הכח של מסירות נפש, שהיה מקיים כיבוד אב במסירות נפש, וכדי לבטל זכות זו של עשו רצתה רבה שיעקב יעמיד עצמו בסכנה וישתדל על הברכות במסירות נפש, וזהו שאמרה עלי קללתך בני, היינו שאעפ"י שיש סכנה שתבא עליך קללה בעבורי אעפ"י שמע בקולי ויד קח לי עשה זאת בשבילי אעפ"י שיעזב אמה מסתו צימד, שבכח מסירות הנפש שתקיים כיבוד אם תבטל את זכותו של עשו ותתגבר עליו.

(#)
ס' (1)
י.ש.

The View from the Brink¹

ס' (8)
י.ש.

In a recent book by Norman Cousins, *In Place of Folly*,² there appears a most improbable obituary which is purely imaginary – and frighteningly real. It reads,

RACE, HUMAN. Beloved father of science and technology, adored mother of the arts and culture. Departed this earth suddenly, but not without warning. Survived by no one.

What makes this obituary so very pertinent is the series of hair-raising events which, during the past month, took humanity to the very brink of annihilation. The Cuba crisis brought not only Americans but all human beings to the sharp edge of universal catastrophe, face-to-face with the ultimate terror.

The question that we must ask ourselves is what was or should be our reaction? We who have tottered on the rim of total horror, and have won a reprieve, we who have stared into the dread of the atomic

1. December 1, 1962.

2. New York: Harper, 1962.

(3)

abyss – what view do we now take of life? Have we undergone any inner transformation as a result of this experience? Do we view things any differently now?

For assuredly the brink represents a unique psychological situation. The knowledge of impending disaster, for mankind as well as for individual men or women, evokes a reaction which reveals all our inner qualities: personality, principles, and purposes – or lack of them. The more intensely we are aware of the end, of the limitation of life, the more we concentrate our essential character and aspirations into the time left to us.

Our *sidra* provides us with a clear contrast between two biblical characters in their reactions to the proximity of the end. They are for us an indication of what death tells us about life. Father and son, Isaac and Esau, were both concerned over the finiteness of life. Both based their lives on the fact that it ends. Both acted out of the knowledge that man is mortal and soon must pass on. Yet the same cause resulted in effects that were worlds apart. Listen to Isaac, the old father: "And he said, 'Behold now I am old, I know not the day of my death. Now therefore take, I pray you, your weapons... and make me savory food, such as I love, and bring it to me that I may eat, that my soul may bless you before I die'" (Genesis 27:2-4). Life is so short, says Isaac, and I am going to die any day now. There is so much left undone. I have taken care of Jacob – he is the sort of person who will always be a credit to me. But what of Esau? Must he always be condemned to play the savage – unwanted and unloved, feared and hated? Must he be eternally estranged from his heavenly Father? Shall it not be said of him that he did something noble in all his life? And so – because of his impending death – Isaac takes action, and sends Esau off on an errand that he can perform with competence, not for selfish purposes, but rather for a higher goal, that of the mitzva of *kibbud av*, honoring his father. Isaac is in a hurry to teach Esau to do something unselfish, something for others, something which can result in a blessing for him who was spiritually inferior to his brother.

Esau was motivated by the same consideration of the brevity of life and his eventual death. But look at how different a construction he places on this inevitable fact: "And Esau said, 'Behold, I am going to die,

what profit shall the birthright be to me?" (Genesis 25:32). Since life is short and must end, who needs or wants the spiritual mission implied by the blessing of the birthright?

For Isaac the imminence of death was an incentive to leave a blessing. For Esau it was a reason to feast on lentils. For Isaac death was a signal to reinforce the spiritual worth of a wayward child. For Esau it was an excuse for forfeiting a birthright. This is how death clearly defines the essence of personality – by making a man choose between a last blessing and a last fling.

All of us are acquainted with such cases of approaching disaster acting as the test to distinguish between the Isaacs and the Esaus. Two young men who seem remarkably alike in personality and background go off to war. One can achieve dignity and spiritual wholesomeness from this same experience which leads the other to immorality and a completely nihilistic outlook on life. One has found God in the fox-hole – and one has lost Him in the hail of frontline fire. The awareness of death has made one choose a last blessing and the other a last fling. That is why the last war turned some religious youngsters into cynical adults, and flighty youngsters into serious, dedicated, and pious adults. "Behold I am going to die" has forced upon them the ultimate choice of their lives – how to live in the face of death. It is the most fateful choice a man can make.

Indeed, the Talmud indicated that the same is true of old age in general – for advanced age is, in a manner of speaking, a euphemism for the sharpened awareness of the impending end. As we advance in years, we begin to concentrate, in the time left to us, on what we regard as truly significant and enduring, whether good or bad. So the rabbis taught: "*Talmidei hakhamim*, scholars and learned people, the older they grow the wiser they become," but "*Amei ha'aretz*, the ignorant, the older they grow, the more does their foolishness increase" (*Shabbat* 152b). This is the Talmud's geriatric test of character. What a man does with his old age is an expression of his whole life's values. If a man dreams of his retirement in the manner of most moderns – fishing, golfing, endless cardplaying – then it tells you something about his whole life, from the beginning and on. If his ambition is to retire so he can devote himself to voluntary work for yeshivot or hospitals or Israel, then it tells you

something quite different about the meaning of his life. Most of a man's essential qualities, whether those of *hokhma* (wisdom) or *tipshut* (foolishness), are concentrated in his old age.

The halakha also reveals this insight. Thus, the Talmud (*Bava Batra* 175a) tells us that under normal circumstances if a man makes a public announcement acknowledging a debt to another, if he does not immediately appoint witnesses and instruct them to record his confession, the announcement is meaningless and the debt is not collectible. The reason is that he may argue, "*Meshateh ani bukh*," "I was merely joking," I was not serious. However, if a critically ill person makes such an acknowledgment, even without appointing witnesses, the debt is regarded as real and collectible, as the words of a seriously ill person are regarded as written and transmitted. The reason? "*Ein adam meshateh beshat mita*," a man does not dissemble when death approaches. At a time of this sort, one is deadly serious. Then life itself is placed on the line, and all artificiality and empty conventionalism is discarded.

The Chafetz Chaim once said that all of life is like a postcard. When we first begin to write, we use big, broad strokes, and fritter away valuable space on empty, tired clichés: "How are you?" "How is the weather?" "Wish you were here..." But as we approach the end of the card, and realize that we still have not said anything of importance which we originally intended, we no longer squander our valuable resources of space, but write sparingly, in small letters, conserving our language and sticking only to what is truly essential. So it is in life itself. When we suddenly realize we are approaching the end of the card, we begin to abandon the petty and the trivial, and take up only that which we, in accordance with our basic character and in our hearts of hearts, consider as truly significant and abiding.

Perhaps in this manner we can understand an otherwise startling passage in the Talmud (*Berakhot* 19a). We are told that David contemplated the day of his demise and began to sing! How strange. One would think that entertaining this kind of morbid thought would result in sorrow or dejection, not song. Yet the rabbis have here given us a valuable key to the personality of King David — for he presents us with a historical paradox. Scripture describes him to us as possessing apparently two totally different personalities. Which of these is the real

David: the triumphant soldier, or the tender singer? The man of the sword, or the man of the Psalms? The general of the army, or the saint of the Almighty? The conqueror of Goliath, or the champion of God? He whose saber penetrated to the heart of the enemy, or he whose sweet singing reached the very heart of heaven? And the answer is: look at David when he realizes that the end is near, that life is so very limited. At that time you will find him revealing his true colors. And what do we find when David contemplates the day of his death? He does not plan a military campaign, but rather — another song to our Father in heaven! It is the song, not the sword, that symbolizes the real David. The essential, authentic David is the one of the book of Psalms, not the one that appears to us in the second book of Samuel.

Like David, we have stared death in the face. We have confronted the awesome possibility of universal apocalyptic cataclysm. The Cuba incident was only a single incident. Our world will never again be the same. During our lifetime, we shall have to live with that terror constantly. Henceforth all mankind shall have to walk and plod its way through the valley of the shadow of death. Psychologically, the new generation accepts the possibility of no tomorrow, of no future, as matter-of-factly as ours accepted automobiles and automobile accidents.

Our generation is even more aware of the end than that of twenty centuries ago when the Kingdom of God was expected momentarily. The H-bomb has made the possibility of universal destruction an immediate reality. The end of the world is no longer a matter of theological speculation. It is an overwhelmingly real threat, made possible by science and engineering and hanging on the thin threads of diplomacy and politics. "Behold, I am going to die" is of immediate importance even to a young man in the prime of health. The diplomats and statesmen are concerned with controlling the possibility of cosmic catastrophe and eliminating it.

The overarching problem for each and every one of us is, how shall we react to this dread threat of the End? Shall we dedicate ourselves to that which is important and sacred in life and try for a last blessing like Isaac; or shall we conclude that since death is near, nothing is any longer of importance, and hence sell our birthrights and take a last fling at a banquet of self-indulgence in the manner of an Esau? Shall we follow the rabbis who counseled (*Deuteronomy Rabbah* 11:3): "Return to God

A Commentary for the Ages: Genesis

one day before you die," and since you do not know which day that is, then return to Him every day; or that of the cynics quoted by Isaiah (22:13): "Eat meat and drink wine; eat and drink, for tomorrow we die"? Shall we emulate Moses who, before he died, left a *Ve Zot habarakaha*; or a Don Quixote who, expressing the sentiment of his age, advised us to "make hay while the sun shines"? Shall we turn to Shakespeare who informed us that "life is full of sound and fury signifying nothing"; or the Ba'al Shem Tov who, as his disciple the Koretezer Rebbe related, when he realized he had only a short time left to live, turned his eyes to heaven and said, "Almighty God, I make a gift to You of my remaining hours"? Shall we continue our wonted ways – of complaining that our luxuries are too few, of treating friends and family lightly, of pampering ourselves and grasping for more status; or shall we thank God for every new sunset and peaceful sunrise, for every clear horizon unstained by a mushroom cloud, for the security and comfort of familiar faces, for the privilege of striving for true stature rather than mere status? Which view shall we take back from the brink: that of Esau, and try to pack in all the "fun" we can in whatever time remains; or that of Isaac, and leave a blessing in the form of more Torah, more *Yiddishkeit*, more human decency and morality – and thus perhaps avoid the ultimate plunge over the edge of the Brink?

It is a crucial, fateful question. On our answer depends the future of humanity and of our very selves. May we opt for blessing, for return to God, for creativity. And from this choice may we emerge with the hope, the faith, and the confidence that there will indeed be a tomorrow, and tomorrows after that. In the words of Malachi in this portion's *haftara*, "My covenant was with him for life and for peace, and I gave them to him for fear, and he feared Me, and he bowed low before My Name" (2:5). If we wish to survive, and not only survive with life, but also attain true peace, then it must be through fear – not the fear of the bomb, but the fear of God. For only when man fears God can he have true confidence in hope for his own future and his inner self; and only when man bows low before the Name of the Almighty can he rise to the full stature of his own noble humanity.

Religion

In an alr incidents in th but in which o

Isaac liv water most of told of three w him in difficult of these Isaac c contention. He servants dug it therefore calle It was only wh again; and so h scope, peace, o

Of what later generati nificance and a

1. November 27, 19